

змагання, урок-казка, урок-інтерв'ю, урок-презентація, урок-дослідження, урок-рольова гра та ін. Для реалізації креативної компетентності учнів однаковою мірою можна використовувати колективні, групові та індивідуальні форми роботи.

Креативність присутня не лише там, де створюється щось нове, але вона має місце й там, де є нове бачення уже відомого, творча інтерпретація уже існуючого. Підтвердженням цього є думка Л. Виготського, який зауважував, що «в буденному житті ... творчість є необхідною умовою існування, і все, що виходить за межі рутини і в ньому міститься щось нове, зобов'язане своїм походженням творчому процесу людини» [1, с. 34].

Отже, креативність – це інтегрована якість особистості, формуванню якої варто приділяти увагу з раннього шкільного віку. Використання творчих завдань на уроках української мови в початковій школі повинно бути підпорядковане дидактичній меті і сприяти розвитку уваги, творчого мислення, спостережливості, кмітливості молодших школярів, підвищувати їхню пізнавальну активність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк. М. : Просвещение, 1991. 93 с.
2. Державний стандарт початкової освіти URL:<http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> (дата звернення: 16. 04. 2020).
3. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Одинцова Г., Я. Кодлюк Цікаве мовознавство в початковій школі : посібник для вчителя початкових класів. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013 . 208 с.

Аудник Юрій

Науковий керівник – доц. Чопик С. В.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Навчально-професійна діяльність як провідна у студентському віці характеризується високим рівнем стресових навантажень. У силу різних факторів окремі елементи або сама навчальна ситуація в цілому стають значущими для студентів, що і може бути загальною передумовою для виникнення стресу. На першому році навчання істотною причиною стресу можуть стати кардинальні зміни в житті студента. Даний етап вузівського періоду відрізняється великими труднощами, оскільки студент входить в новий тип взаємин, набуває нового статусу і йому необхідно адаптуватися до нового середовища, нових порядків і незнайомих людей.

Тому вивчення психологічних особливостей стресів студентів є важливим аспектом сучасних досліджень не тільки в теоретичному, але і практичному плані, зокрема для вирішення завдань профілактики, ранньої діагностики та психокорекції психологічних розладів у студентів, а також для забезпечення їхньої високої працездатності в навчальній та майбутній професійній діяльності.

З огляду на це, **метою** нашого дослідження є аналіз соціально-психологічних особливостей прояву стресостійкості у студентському віці.

Вагомий внесок у дослідження явища стресу зробили Г. Сельє та У. Кенон. Проблеми вивчення особливостей навчального стресу в студентському віці присвячені праці К. Вільямса, Дж. Грінберга, В. Доскіна, Л.А. Китаєва-Смика, Д. Маєрса, А. Маклакова, Р. Немова, В. Плотнікова, Ю. Щербатих та низки інших науковців.

У. Кенон розглядав стрес як реакцію «бий або біжи» і вважав це універсальною реакцією тваринного світу [4]. Значний внесок зробив Г. Сельє, який розумів стрес не просто як емоційну напругу, а розглядав його як адаптаційний процес: «Стрес є неспецифічна відповідь організму на будь-які пред'явленні йому вимоги... Іншими словами, крім специфічного ефекту, всі агенти, які на нас впливають, викликають також і неспецифічну потребу здійснити пристосувальні функції і тим самим відновити нормальний стан. Ці функції незалежні від специфічного впливу» [3].

На думку Н. Бережної, стресостійкість є інтегральною якістю особистості, основою успішної соціальної взаємодії людини, яка характеризується емоційною стабільністю, низьким рівнем тривожності, високим рівнем саморегуляції, психологічною готовністю до стресу [1].

Дослідження С. Нартової-Бочавер, Р. Лазаруса та інших науковців показують, що стресостійкість визначається як психобіосоціальна характеристика. Найцікавішим в цьому плані є той факт, що інтенсивність стресової реакції визначається не тільки силою самого стресора, а й інтерпретацією зі сторони самої людини і тими копінг-стратегіями, які вона використовує [2; 5].

Студентське життя вимагає перебудови звичного стереотипу поведінки, створення чисельних соціальних контактів, засвоєння нової, різноманітної інформації та багато іншого, що є серйозним фактором, який порушує гомеостаз, а отже стресором.

Для дослідження рівня стресостійкості студентів нами був використаний багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» (А.Г.Маклакова і С.В.Чермяніна). Дослідження проводилося серед студентів 1–4-го курсів психолого-педагогічного відділення ТНПУ ім. В. Гнатюка. У дослідження брали участь 50 осіб.

Результати дослідження (рис. 1) показали досить схожі результати у студентів різних груп. Найнижчі показники за шкалою «особистісно – адаптаційний потенціал», яка є показником психічних резервів людини, необхідних для підтримки оптимального емоційного стану та працездатності.

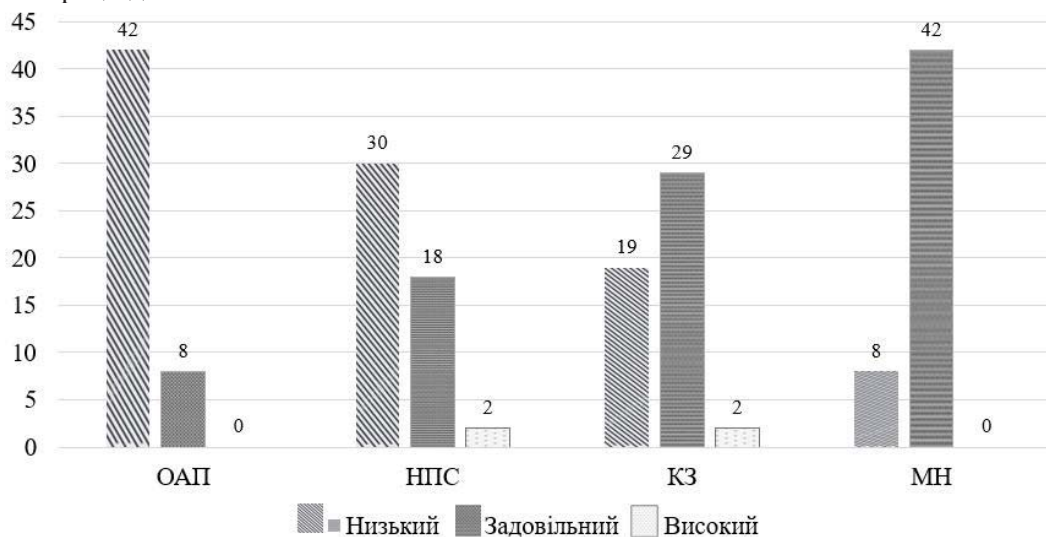

Рис. 1. Результати показників нервово-психічної стійкості студентів

На нормальному рівні в загальному лише «моральна нормативність», тобто особливості сприйняття соціальних ролей, моральних норм. Більш усереднені результати отримали за шкалами «нервово-психічна стійкість» – проявляється у здатності регулювати власну поведінку, ставленні до себе й інших, та «комунікативні здібності» – здатності встановлювати соціальні контакти, вирішувати конфлікти.

Отже, більшість досліджуваних студентів належить до групи низької адаптації. Особи цієї групи мають ознаки явних акцентуацій характеру, а психічний стан можна охарактеризувати як межовий. Можливі нервово-психічні зриви. Мають низьку нервово-психічну стійкість, конфліктні, можуть допускати асоціальні вчинки. Потребують щонайменше індивідуального підходу, постійного спостереження, корекційних заходів. За показниками нервово-психічної стійкості можливі низький рівень поведінкової регуляції, відсутність адекватної самооцінки і реального сприйняття дійсності.

У меншій частині досліджуваних виявлено низький рівень розвитку комунікативних здібностей, утруднення в побудові контактів з оточуючими. Це проявляється у нездатності висловлювати та приймати думку інших, що призводить до надмірної фрустрації та підвищеної конфліктності.

На задовільному рівні показники моральної нормативності, що впливає на оцінку своєї ролі в колективі, орієнтування на дотримання загальноприйнятих норм поведінки. У даному

випадку останнє можна розуміти як комформність, прагнення до формальності, прогнозованості з метою зниження рівня психічної напруги.

Отже, аналізуючи отримані результати, можна сказати, що у студентів переважає висока сприйнятливості до стресів, низький рівень стресостійкості, що є вкрай небажаним, особливо враховуючи спрямованість професійної діяльності, пов'язаної з чисельними соціальними контактами та ризиками емоційного вигорання. Такий діагностичний зріз не показав значного розвитку рівня стресостійкості з часом, тобто між молодшими та старшими курсами студентів. Що може говорити про необхідність проведення спеціальних заходів, задля свідомого засвоєння нових форм поведінки, способів емоційної саморегуляції. Тому ця проблема є також й перспективою для подальших досліджень факторів, які спричиняють стрес та ефективних способів розвитку стресостійкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережная Н. И. Стрессоустойчивость оперативных сотрудников таможенных органов: материалы III Всероссийского съезда психологов (г. Санкт-Петербург, 25-28 июня 2003 г.) Санкт-Петербургский университет, 2003. С. 453–457.
2. Нартова-Бочавер С. К. «Coping behavior» в системе понятий психологии личности. Психологический журнал. 1997. №5. С. 20–30.
3. Селье Г. Стресс без дистресса. Москва: Прогресс, 1982. 128 с.
4. Cannon W. B. The wisdom of the body. New York: W. W. Norton, 1932.
5. Lazarus, R.S., Folkman S. Stress, Appraisal, and Coping. New York, 1984. 141p.

Карпюк Ірина

Науковий керівник – доц. Одинцова Г. С.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

У концепції Нової української школи формування комунікативної компетентності особистості є одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти. Відповідно метою початкового курсу мовної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі, розвиток мовленнєво-творчих здібностей [5]. Це своєю чергою вимагає вдосконалення методичного процесу формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів, у тому числі й засобами діалогічного мовлення.

У лінгвістиці питання діалогічного мовлення досліджували такі учені, як Г. Барінова, Т. Винокур, Н. Шведова, Л. Щерба та ін., у методиці – Л. Варзацька, М. Вашуленко, А. Зиммельдінова, Т. Ладиженська та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкової школи засобами діалогічного мовлення.

У науковій літературі подається різне тлумачення суті навчального діалогу. Так, зокрема, зазначається, що «в умовах навчальної ситуації діалог – це форма педагогічної взаємодії вчителя – учня (учня – учня), у процесі якої відбувається інформаційний обмін, регулюються відносини і взаємний вплив. У навчальному діалозі специфіка визначається цілями, умовами та обставинами взаємодії» [1, с. 96]. Дещо ширше розуміння навчального діалогу подає О. Савченко, яка розглядає його не лише як звичайний обмін питаннями-відповідями у ході опитування чи репліками-повідомленнями під час роботи в парах, групах тощо. На її думку, діалог – це взаємодія суб'єктів навчального процесу, що може розвиватися у різних напрямках: учитель – учень, учень – учень, учень – учні, учень – тексти, дослідження, учень – комп'ютер тощо [4, с. 151-152].

Дослідження науковців переконують, що діалог є основною, домінуючою формою мовлення, і тому вже у практиці навчання української мови в початковій школі йому відводиться належне місце. На думку вчених, процес навчання говоріння молодших школярів необхідно будувати в напрямі від діалогу до монологу, а не навпаки, оскільки діалогічне мовлення є важчим, ніж монологічне.